

Cuprins

Titlul I. Considerații generale asupra dreptului internațional și a societății internaționale	1
Capitolul I. Formarea și dezvoltarea istorică a dreptului internațional	3
Secțiunea 1. Antichitatea	3
§1. China antică.....	3
§2. India antică.....	4
§3. Egiptul antic	5
§4. Grecia antică.....	5
§5. Roma antică.....	7
Secțiunea a 2-a. Evul mediu	8
§1. Evul mediu timpuriu.....	8
§2. Sfârșitul Evului mediu.....	10
§3. Doctrina.....	12
Secțiunea a 3-a. Epoca modernă.....	15
§1. Epoca modernă.....	15
§2. Doctrina.....	19
Secțiunea a 4-a. Epoca contemporană	20
§1. Până la cel de-al doilea război mondial.....	20
§2. După cel de-al doilea război mondial.....	24
§3. Doctrina.....	27
1. Curentul pozitivist.....	28
1.1. Pozitivismul voluntarist clasic.....	28
1.2. Normativismul	28
1.3. Obiectivismul sociologic	29
1.4. Pozitivismul pragmatic	29
2. Dreptul natural	30
3. Militantismul juridic	30

Capitolul II. Teoria dreptului internațional	32
Secțiunea 1. Preeminența statelor în contextul internațional	32
Secțiunea a 2-a. Existența și natura dreptului internațional	34
§1. Negarea dreptului internațional	34
§2. Specificitatea dreptului internațional.....	36
Secțiunea a 3-a. Raportul dintre ordinele juridice internaționale și interne.....	41
§1. Dualismul	41
§2. Monismul.....	43
1. Monismul cu primatul dreptului intern	43
2. Monismul cu primatul dreptului internațional	44
§3. Tendința dreptului pozitiv	46
Secțiunea a 4-a. Teorii cu privire la fundamentul juridic al dreptului internațional.....	47
§1. Teorii pozitivistice.....	47
1. Pozitivismul voluntarist	47
1.1. Teoria autolimitării	48
1.2. Teoria voințelor conjuncte	48
2. Teorii normativiste	49
2.1. Teoria pură a dreptului.....	49
2.2. Alte teorii de substanță normativistă	49
2.3. Teorii de drept natural	50
3. Teorii obiectiviste	51
4. Teoria marxistă	52
5. Concluzii	52
Secțiunea a 5-a. Logica sistemului juridic internațional între relativism și <i>erga omnes</i>	53
§1. Relativism juridic	53
1. Relativism juridic.....	53
2. Echivalența normelor juridice	54
§2. Norma imperativă și obligațiile <i>erga omnes</i>	55
1. Coexistența și cooperarea statelor. Deziderate imperative.....	55
2. Circumscrieri ale relativismului dreptului internațional	57
2.1. Norma <i>ius cogens</i>	57
2.2. Obligații <i>erga omnes</i>	57

Titlul II. Formarea dreptului internațional	61
Considerații generale	61
Capitolul I. Moduri clasice de formare a dreptului internațional	62
Secțiunea 1. Sediul materiei.....	62
Secțiunea a 2-a. Distincția între izvoarele dreptului internațional și normele de drept internațional.....	63
Capitolul II. Formarea convențională a dreptului internațional.....	65
Considerații generale	65
Sediul materiei.....	65
Secțiunea 1. Definierea tratatului	66
§1. Definiția cutumiară.....	66
1. Elementele definiției ale tratatului internațional.....	66
1.1. Existența unui acord de voință între părțile contractante.....	66
1.2. Calitatea de subiect de drept internațional a părților	67
1.3. Crearea de efecte juridice	67
1.4. Supunerea dreptului internațional.....	68
§2. Definiția convențională	69
Elemente completatorii ale definiției cutumiare.....	69
1. Forma scrisă.....	69
2. Numărul de instrumente	69
3. Pluralitatea de denumiri.....	69
Secțiunea a 2-a. Clasificarea tratatelor	70
§1. Clasificarea materială.....	70
§2. Clasificarea formală	71
Secțiunea a 3-a. Încheierea tratatelor.....	72
§1. Procedura comună tratatelor bilaterale și tratatelor multilaterale.....	72
1. Elaborarea textului	72
1.1. Negocierea textului.....	72
1.1.1. Prezentarea deplinelor puteri.....	72
1.1.2. Determinarea organelor competente să efectueze diferite acte cu privire la încheierea tratatelor.....	73
I. Soluția generală	73

II. Autoritatea competentă de a încheia tratate și „deplinele puteri” potrivit legii române și controlul constituționalității tratatelor	74
II.1. Autoritatea competentă a încheia tratate	74
II.2. Categoriile de tratate reglementate de Legea nr. 590/2003 privind tratatele.....	75
II.3. Deplinele puteri pentru negocierea și semnarea tratatului conform Legii nr. 590/2003.....	79
II.4. Controlul constituționalității tratatelor sau altor acorduri internaționale	79
A. Controlul constituționalității tratatelor sau a altor acorduri internaționale, în condițiile prevăzute de art. 146 lit. b) din Constituție.....	81
B. Procedura controlului constituționalității tratatelor internaționale	82
C. Controlul constituționalității tratatelor sau a altor acorduri internaționale pe calea excepției de neconstituționalitate, în condițiile art. 146 lit. d) din Constituție.....	85
Efectele deciziei Curții Constituționale.....	86
III. Soluția în cazul organizațiilor internaționale	87
1.1.3. Schimbul și examenul deplinei puteri	88
1.1.4. Derularea negocierii	88
1.1.5. Structura tratatului.....	89
1.2. Adoptarea textului	91
1.2.1. Definiție.....	91
1.2.2. Operațiunile de adoptare a textului.....	91
1.2.3. Autentificarea textului.....	92
1.2.4. Importanța adoptării	93
1.2.5. Consecințele juridice ale adoptării	94
2. Exprimarea consimțământului unui stat de a fi legat prin tratat	95
2.1. Importanța variabilă a semnăturii	95
2.2. Modalități de exprimare a consimțământului	96
2.2.1. Încheierea tratatului în formă solemnă.....	96
A. Ratificarea tratatului. Caracteristicile ratificării	96

B. Aprobarea și acceptarea	99
2.2.2. Încheierea în formă simplificată	100
A. Definiție și caracterizare	100
B. Procedura semnării	101
C. Efecte juridice	101
D. Domeniu de aplicare	102
3. Introducerea tratatului în ordinea juridică internațională	103
3.1. Intrarea în vigoare	103
3.1.1. Termenul pentru intrarea în vigoare	104
3.1.2. Modalități de intrare în vigoare a tratatelor	105
A. Acordurile în formă simplificată	105
B. Tratatul în formă solemnă	105
a. Tratatul bilateral	106
b. Tratatul multilateral	106
3.1.3. Aplicarea provizorie a tratatului	107
3.2. Înregistrarea și publicarea tratatului	108
§2. Aspecte particulare privind încheierea tratatelor multilaterale	109
1. Instituționalizarea procedurii de elaborare	110
1.1. Elaborarea de către o conferință internațională	110
A. Organizarea și funcționarea conferinței	111
B. Adoptarea textului	111
C. Limba de redactare	112
D. Autentificarea textului	112
1.2. Elaborarea tratatului de către un organ permanent al unei organizații internaționale	113
1.3. Vocația spre universalizare a tratatelor multilaterale	114
1.3.1. Semnarea amânată	115
1.3.2. Aderarea	116
1.3.3. Aderarea supusă ratificării	117
1.3.4. Rezerva la tratat	118
A. Considerații generale	118
B. Principiul libertății formulării de rezerve	120
C. Efectele clauzelor privitoare la rezervă	121
D. Formularea de rezerve în absența prevederilor din tratat	121

E. Limite ale dreptului de a formula rezerve	122
a. Regula compatibilității rezervei cu obiectul și scopul tratatului	122
b. Excepții de la regula compatibilității rezervei cu obiectul și scopul tratatului.....	123
F. Aprecierea validității rezervelor	124
G. Condițiile de validitate a rezervei. Acceptarea rezervei	126
H. Obiecțiunea la rezervă	127
I. Efectele rezervei și ale obiecției la rezervă	127
a. Sediul materiei.....	127
b. Efectele juridice ale rezervei	128
c. Efectele juridice ale obiecției la rezervă.....	128
J. Retragera rezervei și a obiecției la rezervă.....	129
1.4. Instituția depozitarului	130
1.4.1. Definiție.....	130
1.4.2. Alegerea depozitarului	130
1.4.3. Depozitățile multiple.....	130
1.4.4. Funcțiunile depozitarului.....	131
Secțiunea a 4-a. Validitatea tratatelor	132
§1. Condiții de validitate	132
1. Capacitatea de a încheia tratate	132
1.1. Capacitatea statelor.....	132
1.2. Capacitatea organizațiilor internaționale	136
1.3. Alte entități	137
2. Regularitatea consimțământului.....	138
2.1. Neregularități de formă.....	138
2.1.1. Ratificări neconforme dreptului intern	138
2.1.2. Excesul de putere al reprezentantului.....	140
2.2. Neregularități de fond.....	141
2.2.1. Eroarea	141
2.2.2. Dolul.....	144
2.2.3. Coruperea reprezentantului unui stat.....	145
2.2.4. Constrângerea.....	146

A. Constrângerea exercitată împotriva reprezentantului unui stat	146
B. Constrângerea exercitată împotriva statului.....	148
3. Liceitatea obiectului.....	151
3.1. Ordinea publică internațională.....	151
3.1.1. Doctrina.....	152
3.1.2. Jurisprudența	153
3.2. Consacrarea normelor <i>ius cogens</i> prin Convenția de la Viena din 1969	156
3.2.1. Normă imperativă.....	156
3.2.2. Normă de drept internațional general	157
3.2.3. Constituie temei de nulitate a tratatului încheiat prin încălcarea dispozițiilor ei	158
3.3. Determinarea normelor <i>ius cogens</i>	159
§2. Lipsa condițiilor de validitate. Nulitatea tratatului.....	161
1. Distincția între aceste două tipuri de nulitate	162
1.1. Nulitatea relativă.....	162
1.2. Nulitatea absolută	162
2. Procedura de anulare	163
2.1. Declarația de nulitate	163
2.2. Reglementarea diferendelor	164
3. Efectele nulității	166
3.1. Regimul juridic al nulităților.....	166
3.2. Divizibilitatea tratatului	167
3.3. Efectele nulității față de părți.....	168
Secțiunea a 5-a. Aplicarea tratatelor	169
§1. Executarea tratatelor de către statele părți.....	169
1. Ordinea juridică internațională și executarea tratatelor.....	169
1.1. Regula <i>pacta sunt servanda</i>	169
1.2. Neretroactivitatea tratatelor	174
1.2.1. Materia regulilor de competență.....	175
1.2.2. Materia normelor de drept material.....	176
1.3. Aplicarea teritorială	177
1.3.1. Clauza federală.....	178
1.3.2. Clauza colonială	179

1.4. Garanții de executare	181
1.4.1. Mecanisme interetactice de garanție	181
A. Gajul	181
B. Garanții din partea statelor terțe.....	182
C. Conferințe periodice ale statelor părți însărcinate cu examinarea aplicării unui tratat	182
1.4.2. Controlul executării tratatelor în cadrul organizațiilor internaționale.....	184
A. La nivel universal	184
B. La nivel regional	185
2. Ordinea juridică internă și executarea tratatelor	186
2.1. Considerații generale	186
2.2. Tehnici de introducere a dreptului internațional în dreptul intern.....	187
2.2.1. Încorporarea legislativă	187
2.2.2. Încorporarea automată.....	188
Condiții privitoare la aplicarea directă a normei internaționale	189
2.3. Recursul la măsuri de executare	191
2.4. Prezumția de aplicabilitate directă.....	192
2.5. Aplicarea tratatului de către judecătorul național	193
2.5.1. Interpretarea tratatelor	194
2.5.2. Controlul aplicabilității tratatelor	196
§2. Efectele tratatelor față de statele terțe	196
1. Considerații generale.....	196
2. Regula efectului relativ al tratatului.....	196
2.1. Excepții de la relativitatea tratatelor	199
2.1.1. Aplicarea tratatelor statelor terțe cu consimțământul lor	199
I. Tratatate care prevăd obligații în sarcina statelor terțe	199
II. Tratatate care creează drepturi în favoarea unor state terțe.....	201
A. Mecanismul general.....	201
B. Clauza națiunii celei mai favorizate.....	202

2.1.2. Situații considerate ca făcând excepție de la regula efectului relativ.....	206
I. Tratat care creează regimuri obiective	206
II. Tratat care creează statute politice	208
§3. Interpretarea tratatelor	209
1. Considerații generale.....	209
2. Moduri de interpretare	211
2.1. Interpretarea unilaterală.....	211
2.1.1. Interpretarea făcută de state.....	211
2.1.2. Interpretarea făcută de către organizațiile internaționale	213
2.2. Interpretarea comună	214
2.3. Interpretarea jurisdicțională	215
3. Mijloace și reguli de interpretare	217
3.1. Mijloace de interpretare	217
3.1.1. Mijloace obiective de interpretare a tratatului.....	218
A. Interpretarea textului tratatului	218
B. Interpretarea contextului tratatului.....	218
C. Mijloace complementare de interpretare.....	223
3.1.2. Mijloace subiective de interpretare a tratatului	225
3.2. Reguli de interpretare	229
3.2.1. Reguli fundamentale de interpretare	229
I. Reguli codificate.....	229
A. Regula bunei-credințe.....	229
B. Regula sensului clar	229
C. Regula sensului uzual al cuvintelor	230
D. Regula neadmiterii interpretării în sens absurd sau nerațional.....	231
E. Regula efectului util	231
II. Reguli necodificate de interpretare a tratatelor internaționale.....	233
A. Regula in dubio quod mitius.....	233
B. Regula contra proferentem.....	234
C. Regula interpretării restrictive	235
3.3. Interpretarea tratatelor plurilingve	238

§4. Aplicarea tratatelor și conflictul de norme	239
1. Compatibilitatea între tratate.....	240
1.1. Existența unor clauze convenționale exprese	240
1.1.1. Sediul materiei.....	240
1.1.2. La nivel general.....	241
1.1.3. La nivel regional.....	241
1.2. Absența clauzelor convenționale	244
1.2.1. Tratatete succesive cu identitate de părți.....	244
1.2.2. Tratatete succesive fără identitate de părți	245
1.3. Aplicarea regulilor privitoare la responsabilitate.....	248
2. Conflictul între normele convenționale și cele interne.....	248
2.1. Considerații generale	248
2.2. Conflictul de norme și judecătorul internațional	249
2.2.1. Conflictul normei convenționale cu norma constituțională	249
2.2.2. Conflictul normei convenționale cu norma legislativă	249
2.2.3. Compatibilitatea deciziilor jurisdicțiilor interne cu dispozițiile unui tratat	250
2.3. Conflictul de norme și judecătorul comunitar	251
2.3.1. Conflictul între normele comunitare și normele interne.....	251
2.3.2. Raportul între normele convenționale și normele comunitare.....	252
A. Raportul între normele internaționale și tratatele constitutive ale comunității europene	253
B. Raportul dintre normele internaționale și dreptul comunitar derivat.....	253
2.4. Conflictul de norme și judecătorul intern	254
2.4.1. Conflictul între norma convențională și norma constituțională	254
2.4.2. Conflictul între norma convențională și norma legislativă	254
2.4.3. Conflictul între norma convențională și norma administrativă	255

Secțiunea a 6-a. Modificarea tratatelor	255
§1. Considerații generale	255
§2. Regula generală privind amendarea tratatelor	256
1. Acordul expres al părților	256
2. Alte modalități de modificare a tratatelor	257
2.1. Acordul tacit al părților	257
2.2. Modificarea tratatului ca urmare a apariției unei norme imperative de drept internațional	258
§3. Reguli particulare privind modificarea tratatelor multilaterale	258
1. Acordul ulterior de amendare valabil pentru toate părțile	259
1.1. Inițierea modificării	259
1.2. Decizia asupra propunerii de modificare	259
1.3. Negocierea modificării	261
1.4. Efectele juridice ale modificării	261
2. Acorduri de modificare a tratatelor intervenite numai între anumite părți	262
Secțiunea a 7-a. Încetarea și suspendarea tratatelor	263
§1. Considerații generale	263
§2. Cauzele de încetare și suspendare a tratatelor	264
1. Cauze de încetare și suspendare a tratatelor rezultate din voința părților	264
1.1. Cauze aparținând manifestării de voință inițiale a părților ...	265
1.1.1. Clauze exprese	265
A. Clauzele referitoare la termen	265
B. Condiția rezolutorie	266
C. Clauze de denunțare ori de retragere din tratat	268
D. Clauze suspensive	270
1.1.2. Clauze implicite	271
A. Stingerea prin executarea tratatului	271
B. Denunțarea nereglementată	271
1.2. Cauze aparținând manifestărilor de voință ulterioare a părților	273
1.2.1. Abrogarea sau suspendarea expresă	274
A. Abrogarea expresă	274
B. Suspendarea expresă	274

1.2.2. Abrogarea sau suspendarea tacită.....	275
A. Abrogarea tacită.....	275
B. Suspendarea tacită.....	276
1.3. Încetarea și suspendarea tratatului rezultate din circumstanțe neprevăzute de tratat.....	276
1.3.1. Circumstanțe legate de conduita părților.....	277
A. Neexecutarea dispozițiilor din tratat.....	277
B. Conflictul armat internațional.....	280
C. Cutuma formată posterior unui tratat reglementând aceeași materie.....	282
2. Circumstanțe independente de conduita părților.....	283
2.1. Imposibilitatea subsecventă de executare.....	283
2.2. Clauza <i>rebus sic stantibus</i>	285
2.3. Apariția unei noi norme de <i>ius cogens</i>	288

Capitolul III. Formarea extra-convențională

a dreptului internațional	290
Secțiunea 1. Moduri de formare spontană a dreptului internațional.....	290
§1. Cutuma.....	290
1. Conceptul de cutumă.....	290
2. Fundamentul regulii cutumiare.....	291
2.1. Teoria acordului tacit.....	291
2.2. Teoria formării spontane a normelor cutumiare.....	292
3. Elementele cutumei.....	292
3.1. Elementul material.....	293
3.1.1. Sumum de comportamente ale subiectelor de drept internațional.....	293
3.1.2. Repetabilitatea, concordanța și constanța comportamentelor.....	294
3.2. Elementul volițional.....	296
3.3. Legătura consubstanțială între elementele cutumei.....	298
4. Opozabilitatea normelor cutumiare.....	300
5. Cutuma și codificarea.....	302
5.1. Principalele forme și tehnici de codificare.....	304
5.1.1. Codificarea neoficială.....	304

5.1.2. Codificarea oficială	305
I. Codificări în cadrul unei conferințe internaționale	305
II. Codificarea în cadrul Organizației Națiunilor	
Unite	307
A. Comisia de drept internațional.....	307
B. Comisia Națiunilor Unite pentru dreptul comercial	
internațional (C.N.U.D.C.I.)	309
C. Comisii sau comitete speciale	310
6. Aplicarea normei cutumiare.....	311
6.1. Aplicarea cutumei în ordinea juridică internațională.....	311
6.2. Raportul între normele cutumiare și cele convenționale.....	312
6.2.1. Conflictul de norme supletive	312
6.2.2. Conflictul cu o normă imperativă.....	313
6.3. Raporturile între normele cutumiare	314
§2. Principiile generale de drept.....	314
1. Corelarea existenței lor cu activitatea jurisdicțională	314
2. Principiile comune ale statelor membre ca izvor de drept	
pozitiv comunitar	317
3. Conținutul principiilor generale de drept	318
§3. Echitatea	321
1. Echitatea ca modalitate de soluționare a diferendelor	
internaționale.....	321
2. Echitatea ca mijloc de interpretare a normelor internaționale.....	322
3. Echitatea ca obligație juridică	322
Secțiunea a 2-a. Moduri de formare voluntară.....	324
§1. Sediul materiei.....	324
§2. Actele unilaterale.....	325
1. Actele unilaterale ale statului	325
1.1. Definire.....	325
1.2. Opozabilitate.....	326
1.3. Categoriile de acte unilaterale	327
1.3.1. Criteriul finalității actelor unilaterale	327
A. Opozabilitatea unei situații juridice	327
B. Exercițarea de drepturi suverane.....	328
C. Crearea de angajamente juridice	329

1.3.2. Criteriul manifestării formale ori implicite	
a voinței statelor	329
A. Instrumente și conduite diplomatice	330
B. Actele interne	330
1.4. Efectele juridice ale actelor unilaterale.....	330
1.4.1. Acte unilaterale condiționate de normele convenționale.....	331
1.4.2. Acte unilaterale condiționate de norme cutumiare	331
1.4.3. Angajamente autonome	332
2. Actele unilaterale ale organizațiilor internaționale	333
2.1. Considerații generale	333
2.2. Deciziile organizațiilor internaționale	334
2.2.1. Acte privind asigurarea funcționării interne a organizațiilor internaționale.....	335
2.2.2. Acte privind activitățile externe ale organizației	336
2.2.3. Acte privind activitățile externe ale O.N.U.	336
I. Deciziile unilaterale.....	336
A. Deciziile Adunării Generale	337
B. Deciziile instituțiilor specializate.....	337
C. Deciziile Consiliului de Securitate.....	338
II. Recomandările.....	339
A. Considerații generale	339
B. Lipsa forței juridice obligatorii a recomandărilor	339
§3. Modalități informale de creare a dreptului	341
1. Determinare.....	341
2. Identificarea și determinarea caracterelor juridice	341
Secțiunea a 3-a. Mijloace auxiliare de determinare a regulilor de drept	343
§1. Sediul materiei.....	343
§2. Hotărârile judecătorești	343
§3. Doctrina celor mai calificați specialiști în drept public ai diferitelor națiuni	345
Bibliografie	347